

SURINAME

HET LANDBOUWONDERWIJS EN DE LANDBOUWVOORLICHTING!

ISN: 2250174
ISSN: 19169952

Toen op 5 April 1935 de Aula der Landbouwhogeschool te Wageningen, een geschenk van de Stichting "Het Aulafonds Landbouwhogeschool Wageningen", aan de Regering werd overgedragen, sprak de Heer Sibinga Mulder, Oud-Directeur van Landbouw, Handel en N. verheid in Nederlands-Indië, een rede uit, waarin hij o.m. zeide:

"De Indische Cultures grepen met enthousiasme de gelegenheid aan om daadwerkelijk hare dankbaarheid en waardering te tonen voor de zegeningen van het landbouwonderwijs, en ik herhaal hier nog eens de woorden van de directeur van een der grootste cultuurmaatschappijen, die mij antwoordde: "Wat zouden onze cultures betekenen zonder de stuwende kracht van het landbouwonderwijs!"

In zijn in 1906 verschenen boek "Agrarverfassung und Landwirtschaft in den Niederlanden" schreef Dr. J. Frost, die tijdens een langdurig verblijf hier te lande een uitvoerige studie aan dit onderwerp wijdde: "Dasz die Modernisierung des Betriebes in den Niederlanden so allgemein Platz griff, ist ohne Zweifel zum groszen Teil dem vorzüglich eingerichteten landwirtschaftlichen Unterrichtswesen zuzuschreiben". Zijn in 1930 verschenen werk "Die holländische Landwirtschaft - Ein Muster moderner Rationalisierung" bevat de zinsnede: "Die Mitarbeit der Volksschullehrer bei der Fachausbildung der Landwirte und Gärtner ist ohne Zweifel einer der wesentlichsten Gründe für die Blüte der niederländischen Landwirtschaft."

De Heer Sibinga Mulder had meer in het bijzonder het oog gericht op Indonesië, Dr. Frost sprak uitsluitend van de landbouw in Nederland. Omstreeks 60 jaren geleden was onze kennis van de natuurverschijnselen in de tropen nog aanzienlijk geringer dan van die in Europa, maar niettemin dateert de organisatie van het landbouwonderwijs in Nederland, tot in alle dorpen en gehuchten van het platteland, ook pas van ongeveer 1890. Tevoren was er voor de betekenis van de wetenschap als middel voor verdere ontwikkeling bij de brede massa der plattelandsbevolking geen belangstelling. In vele gevallen stond men er zelfs afwijzend tegenover; herhaaldelijk werden wetenschap en praktijk tegenover elkander gesteld. Dientengevolge bleef ook in Nederland de ervaring als uitsluitend richtsnoer voor de uitoefening van het bedrijf lang gehandhaafd, zelfs langer dan op menige plaats buiten onze

grenzen. Dit is merkwaardig, omdat de Nederlandse landbouw herhaaldelijk, in het bijzonder wel in de laatste tijd, is genoemd en ten voorbeeld gesteld. Het is in het bijzonder door het landbouwonderwijs, dat spoedig na 1890 er een grote mate van wederzijds vertrouwen en van samenwerking ontstond tussen de plattelandsbevolking enerzijds en het wetenschappelijk landbouwkundig onderzoek, het landbouwonderwijs en de landbouwvoorlichting anderzijds, hetgeen heeft geleid tot een merkwaardig snelle en krachtige ontwikkeling van de Nederlandse landbouw.

Toen Dr. H.J.Lovink, Directeur-Generaal van de Landbouw in Nederland, in het jaar 1910 de leiding op zich nam van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlands-Indië maakte hij een begin met de organisatie van het landbouwonderwijs. Dit onderwijs is dus van jongeren datum dan dat in het Moederland. Tot aan 1940, dus na 30 jaren, bepaalde het zich nog bijna geheel tot Java. De totaal afwijkende omstandigheden en verhoudingen, het andere peil van ontwikkeling, een gemiddelde bedrijfsgrootte van niet meer dan 1 ha., een inkomen van de inheemsen op Java en Madoera, in geld zowel als in natura, van slechts iets meer dan f 40.- per jaar en per hoofd, sloten natuurlijk uit, dat de regeling van het Moederland ongewijzigd werd overgenomen.

Sinds 1913 bestaat te Buitenzorg de Middelbare Landbouwschool ter opleiding van personeel voor het Boswezen, voor de grote cultures en voor de landbouw-, de tuinbouw- en de visserijvoorlichtingsdiensten.

Na de opheffing der Cultuurschool te Soekaboemi bestaat nog alleen de Cultuurschool te Malang, een school, die behoort tot het lager landbouwonderwijs en haar leerlingen opleidt voor eenzelfde bestemming als de genoemde inrichting te Buitenzorg.

Een zeer belangrijke taak is in het stelsel toegewezen aan de landbouw cursussen in de dessa's, voor oud-leerlingen van dessascholen, die grotendeels reeds in het landbouwbedrijf werkzaam zijn, jongelieden en volwassenen boeren. Deze cursussen worden gegeven door Inlandse volksonderwijzers, die daarvoor aan de zgn. goeroe-cursussen een opleiding hebben ontvangen. Tijdens het leerjaar 1937/1938 bedroeg het aantal landbouw cursussen op Java ca. 200, met rond 4000 leerlingen. In de Buitengewesten heeft het cursusonderwijs zich tot nu toe alleen ontwikkeld in het ressort Menado.

Een 5-tal landbouwbedrijfsscholen leidt evenals de cursussen op voor het eigen inheemse landbouwbedrijf, maar de eisen van toelating zijn hoger gesteld en het leerplan is breder. De abiturienten moeten in hun bedrijf voorbeelden worden voor de omgeving.

De na de oorlog in opbouw genomen landbouwkundige Faculteit der Universiteit van Indonesië zouden we hier buiten bespreking willen laten.

Evenals in Nederland gaan ook op Java de oud-leerlingen van landbouw cursussen en landbouwbedrijfsscholen zich verenigen. Deze verenigingen streven beperkte doeleinden na, zoals oprichting van zaadpadischuren, oprichting van dessabankjes, gemeenschappelijke aankoop van benodigdheden, tegengaan van woekerpraktijken e.d., en naar inheemse maatstaf brachten zij soms reeds flinke fondsen bijeen. In 1937 telde het ressort Cheribon reeds 115 van deze verenigingen van oud-leerlingen en het ressort Besoeki 182. Het zijn beide gebieden, waar het landbouwonderwijs een grote vlucht heeft genomen.

Bijzondere vermelding verdient ten slotte het onderwijs in landbouwrichting, door hiervoor opgeleide onderwijzers, aan een 6e klasse, toegevoegd aan scholen met 5-jarig Inlands onderwijs. Het is niet de bedoeling hiervan, dat eigenlijk landbouwonderwijs wordt gegeven, maar beoogd wordt bij de behandeling der leerstof zoveel mogelijk gebruik te maken van begrippen, voorbeelden en gegevens uit de landbouw der streek en het onderwijs geheel te richten op de plattelandsomgeving van de toekomstige landbouwers. Op die wijze hoopt men te bereiken, dat de school - in plaats van de jeugd van de landbouw te vervreemden - de belangstelling opwekt of verlevendigt voor eigen omgeving en liefde en eerbied bijbrengt voor het van geslacht op geslacht overgegene, aloude bedrijf. Het is dus dezelfde gedachte, welke ten grondslag ligt aan de eerste twee leerjaren van de ruim 200 lagere land- en tuinbouwscholen in Nederland.

De Heer Ir. De Mol, toendertijd belast met de leiding van het landbouwonderwijs in Indonesië, verklaarde in een in 1938 te Wageningen gehouden voordracht zeer optimistisch gestemd te zijn ten aanzien van de resultaten. Niet alleen, zo merkte hij op, zijn er vele op zich zelf staande resultaten aan te wijzen, waarvan de voordelen niet moeilijk zijn te waarderen in geld of goed, maar ook zijn er gehele landstrekken te noemen, waar de invloed van het landbouwonderwijs zó

ver is gegaan, dat van een agronomische omvorming mag worden gesproken. En dit, terwijl het landbouwonderwijs in Indonesië toch feitelijk nog in de kinderschoenen staat.

Mede op grond van het vorenstaande mogen we het wel als geheel overbodig beschouwen er op te wijzen hoe zeer het te betreuren is, dat het in Suriname tot dusverre niet is gekomen tot een goede regeling van het landbouwonderwijs.

Aan pogingen om daartoe te geraken heeft het niet ontbroken.

We moeten hiervoor zelfs teruggaan tot het jaar 1875, toen het R.K.weeshuis voor jongens werd overgebracht naar de plantage Livorno, met het doel de wezen aan handenarbeid te gewennen en hen voor de landbouw op te leiden. Het resultaat schijnt niet aan de verwachting te hebben beantwoord, want in 1887 gingen de wezen weer naar Paramaribo terug. In 1891 werd door Gouverneur Lohman een landbouw cursus ingesteld. Bij resolutie dd. 18 Juni van dat jaar werden de leraren benoemd aan een cursus voor voorbereidend landbouwonderwijs, waardoor aan jongelieden, die zich op de landbouw wensten toe te leggen, de gelegenheid werd geopend zich de theoretische kennis eigen te maken, die nodig is voor de studie van de landbouw. Deze cursus heeft weinig resultaten gehad.

In 1906 werd vanwege het in 1903 tot stand gekomen Departement van Landbouw een aanvang gemaakt met het geven van landbouwonderwijs, door het oprichten van een landbouw cursus, die tot doel had om in uiterst beknopte vorm voor de landbouwers de grondbegrippen uiteen te zetten van enkele wetenschappen, die uit een praktisch oogpunt van rechtstreeks belang mochten worden geacht en die de belangstelling van de landbouwers moesten opwekken. Deze cursus werd geopend op 4 April 1906 en gesloten op 28 Maart 1907. Onderwijs werd gegeven, telkens één avond à twee uren per week, in algemene, anorganische en organische scheikunde, in plantkunde, in bodemkunde en bemestingsleer, in de ziektenleer der planten en in de leer van selectie. De lessen werden vrij geregeld bijgewoond door 24 personen, waarvan 3 uit Paramaribo en 21 uit de districten. In 1907/1908 werd een tweede cursus van gelijke opzet gehouden; deze werd gevolgd door 13 personen. Pogingen tot het oprichten van een derde cursus zijn, wegens het ontbreken van een voldoende aantal deelnemers, mislukt. Bij resolutie van 19 September 1908 werd een commissie be-

noemd om te adviseren over de mogelijkheid en de wenselijkheid van landbouwonderwijs. Het door deze commissie ingediende plan had ten doel:

- a. door de aanleg van schooltuinen bij de leerlingen liefde tot de natuur in het algemeen en de landbouw in het bijzonder aan te kweken, de leerlingen met eigen ogen te laten zien, alsmede de lust tot onderzoek en vergelijkingen op te wekken;
- b. door de instelling van een tweejarige cursus voor onderwijzers goede leerkrachten voor het onderwijs in de schooltuinen te vormen;
- c. door de oprichting van een tweejarige landbouwcursus toekomstige plantage-opzichters en eigenaren van gronden op te leiden.

Aan deze voorstellen werd geen uitvoering gegeven. Bij resolutie d.d. 13 Januari 1910 werd door Gouverneur Fock een Ambachtscommissie ingesteld, aan welke commissie o.m. de vraag werd gesteld of het wenselijk is maatregelen te nemen en, zo ja, welke om te zorgen, dat er voor jongens en meisjes, nadat zij de lagere school hebben afgelopen, meer gelegenheid zij om zich voor een vak te bekwamen dan wel op andere wijze nuttig bezig te zijn, en welke maatregelen ook beogen:

- a. opleiding van klein-landbouwers;
- b. vorming van opzichters voor de grote landbouw.

De commissie verenigde zich t.a.v. het onder a genoemde met een desbetreffend voorstel van de Directeur van de Landbouw tot oprichting van een 3-jarige landbouwcursus. Jaarlijks zouden 20 - 25 leerlingen kunnen worden aangenomen. De cursus zou gegeven worden in de Cultuurtuin en het onderwijs zou in hoofdzaak praktisch zijn. Het hoofddoel moest zijn de jongelieden te leren de handen uit de mouwen te steken en hun vooroordeel tegen handenarbeid te overwinnen. Ten aanzien van het onder b genoemde meende de commissie, dat voor de opleiding van opzichters de stichting van een landbouwschool nodig zoude zijn.

Ook van deze commissie kwamen de voorstellen niet tot uitvoering.

Het was in dienzelfde tijd, dat gedurende enige jaren onderwijs in landbouwkunde werd gegeven aan de leerlingen van de Normaalschool. De Heer Nawijn was begonnen met dit onderwijs, dat na zijn repatriëring werd voortgezet door de Heren Boonacker en Drost.

De leerlingen van de beide laagste klassen ontvingen $1\frac{1}{2}$ en die der beide hoogste klassen 1 uur per week onderwijs in de landbouwkunde. Oorspronkelijk was het de bedoeling om dit onderwijs zoveel mogelijk praktisch te geven, doch door het ontbreken van een geschikt terrein trad het theoretische gedeelte op de voorgrond. De resultaten van dit onderwijs aan de Normaalschool werden als zeer matig beoordeeld. In 1912 werden de lessen niet verder voortgezet.

In April 1912 zette de Heer S. Beck te Paramaribo zijn denkbelden over de opvoeding van de leerplichtvrije jeugd uiteen in een brochure, getiteld: "Abhandlung über Ausbildung der Schulentlassenen Jugend." De Heer Beck wilde deze jonge mensen zo lang mogelijk, door toepassing van het systeem van internering, aan de slechte invloed van de gewone omgeving onttrekken.

De bij besluit van de Minister van Koloniën dd. 11 Maart 1911 ingestelde en onder leiding van Dr. D. Bos staande commissie tot het instellen van een onderzoek naar de economische en financiële toestand van de kolonie Suriname, met opdracht om van advies te dienen omtrent de maatregelen, welke ter verbetering van die toestand behoren te worden genomen, sprak in haar rapport de wens uit om voor een deugdelijke organisatie van het landbouwonderwijs in zijn verschillende vertakkingen een Nederlandse deskundige uit te zenden met een tijdelijke opdracht. De Heer I.G.J. Kakebeeke te Goes werd bereid gevonden deze opdracht te aanvaarden. Het door hem uitgebrachte rapport, gedateerd Juli 1912, bevatte de volgende voorstellen:

A. Ten behoeve van het Landbouwonderwijs voor de kleine landbouw:

1. aanstelling van een onderwijzer, in het bezit van de hoofdacte en van de lagere acten land- en tuinbouwkunde;
2. oprichting van een 2-jarige opleidingscursus voor onderwijzers, ter bekwaaming voor de acte landbouwkunde l.o.;
3. bevordering van de doelmatige aanleg van schooltuinen. Met het aanleggen van een 5-tal schooltuinen zou zo spoedig mogelijk worden begonnen, alsook met het aanleggen van een modelschooltuin in de Cultuurtuin;

4. organisatie van cursussen voor jongens van 14 jaar en ouder, onder leiding van de onderwijzers met landbouw-acte;
  5. de oprichting van een landbouwschool te Paramaribo voor jongelieden uit de kleine landbouw kan later worden overwogen.
- B. Ten behoeve van het landbouwonderwijs voor de grote landbouw:
1. het organiseren van cursussen, in de districten, van meer algemene aard of over speciale onderwerpen;
  2. het beschikbaar stellen van beurzen ten behoeve van Surinaamse jongelieden om in Nederland aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer of aan de Rijks Land-, Tuin- en Bosbouwschool te Wageningen een koloniaal landbouwkundige opleiding te ontvangen;
  3. de oprichting van een landbouwschool te Paramaribo voor de vakopleiding van plantage-opzichters kan later in overweging worden genomen.

In de jaren 1913/1914 werd een aanvang gemaakt met de uitvoering van enkele dezer voorstellen. Iemand, die in Nederland over veel ervaring beschikte op het gebied van het lager land- en tuinbouwonderwijs, werd aan het Departement van Landbouw te Paramaribo verbonden. Vervolgens werd een cursus van omstreeks $2\frac{1}{2}$ jaar geopend voor de opleiding van onderwijzers voor de acte landbouwkunde. Bij verordening van 26 Mei 1917 werden bepalingen vastgesteld tot het afleggen van het examen ter verkrijging dezer acte. Art. 2 dezer verordening bepaalt, dat het examen ter verkrijging van de acte landbouwkunde omvat:

- a. de beginselen der scheikunde;
- b. de beginselen der natuurkunde;
- c. de beginselen der plantkunde;
- d. de beginselen der dierkunde;
- e. de algemene en de bijzondere plantenteelt;
- f. de bodemkunde en de bemestingsleer;
- g. de grondverbetering, de grondbewerking en de landbouwwerktuigkunde;
- h. de veeteelt;
- j. de zuivelbereiding.

Bij Gouv. Resolutie van 23 Augustus 1917 werden de eisen vastgesteld, waaraan de kandidaten tijdens het examen zullen hebben te voldoen.

Later werd in Nederland deze Surinaamse acte gelijk gesteld met de Nederlandse acte landbouwkunde.

Bij het eerste examen slaagde een behoorlijk aantal candidaten. Met een zeer bevredigend aantal leerlingen werden toen meteen landbouwcursussen geopend op Domburg en in de school aan de Gemeenen Landsweg, dus temidden van de vestiging der Hollandse boeren. Tevens werd aangevangen met een nieuwe cursus ter opleiding voor de acte. Teleurstellingen waren er uiteraard ook. Bij de wisseling in de leiding van het Departement van Landbouw, in 1919/1920, bleek er bij dit Departement maar weinig belangstelling meer te bestaan voor de nieuwe dienst en wederom, ook deze pogingen liepen dood. Mislukt! In Suriname gelukt immers niets! Zo werd door deze en gene gezegd en geschreven. Wie zo spreken bewijzen alleen de landbouwende bevolking weinig te kennen. De boeren zijn over de gehele wereld gelijk; wie zich onder de Nederlandse boeren thuis gevoelt gaat ook gemakkelijk om met die van Japan en Argentinië. Dit moge iets boud gesproken zijn, dat zij in veel overeenstemmen is wel buiten twijfel. Daartoe behoort ook, dat zij aanvankelijk gereserveerd staan tegenover het nieuwe; het geld, wat zij hebben verdiend, verdienen zij meestal moeilijk. Ook in Nederland en in Indonesië had men bij de organisatie van het landbouwonderwijs in den beginne tal van moeilijkheden en teleurstellingen, maar men heeft zowel hier als daar volgehouden, rekening houdende met de inmiddels opgedane ervaringen, en de moeilijkheden en teleurstellingen zijn geworden tot een groot succes. Doorzetten! Dat was ook in Suriname het juiste woord geweest.

Gelet op de geringe bevolkingssterkte en op de ligging ten opzichte van Noord-Amerika en West-Europa lijkt het niet aannemelijk, dat er in Suriname spoedig een omvangrijke industrie zal worden gevestigd. Het is zeer wel mogelijk, dat naast goud en bauxiet andere delfstoffen in exploiteerbare hoeveelheden in de bodem zullen worden gevonden; overigens zal de ontwikkeling wel in de eerste plaats dienen te worden gezocht in landbouw en bosexploitatie. De jaarlijkse uitvoerwaarde van Suriname heeft voor ruim 80% betrekking op bauxiet, en de landsinkomsten vloeien voor het overgrote deel uit de bauxietexploitatie. Voor de verdere ontwikkeling van Suriname is dit een smalle economische basis, die niet geringe risico's in zich bergt; meer differentiatie in de

bronnen voor export dient daarom met kracht te worden nagestreefd. Ook om deze reden zou het zeer verheugend zijn als de pogingen om de cacaocultuur weer tot bloei te brengen en om in het district Nickerie op grote schaal een mechanisch rijstbedrijf te vestigen met succes mochten worden bekroond. Ten aanzien van de bestaande landbouw zijn door het inhouden van de Overheidssteun voor de koffiecultuur, in de jaren na 1930; de aanplantingen van de grote landbouw vrijwel geheel moeten worden prijs gegeven. De kleine landbouw heeft zich regelmatig uitgebreid en vormt een gewichtig bestanddeel van de Surinaamse volkshuishouding. Indien het landbouwkundig inzicht bij de kleine landbouwers zich evenwel beperkt tot de van ouds overgeleverde ervaring vormt het bedrijf in het bijzonder ten aanzien van het optreden van plantenziekten niettemin een weinig stabiele basis. We hebben dit destijds gezien bij de bestrijding van de krullotenziekte in de cacao. Toen de oorzaak hiervan bekend was geworden en op deze kennis een systeem van bestrijding was opgebouwd vond deze wel toepassing in de grote landbouw, maar slechts in heel enkele gevallen bij de kleine landbouwers.

Thans zien we hetzelfde in het belangrijkste cacaogebied ter wereld, aan de Goudkust, waar van de 400 miljoen bomen reeds meer dan 100 miljoen door de "swollen shoot disease" schijnen te zijn afgestorven. Niettegenstaande het deugdelijke onderzoek en de goede voorlichting vanwege het ter plaatse gevestigde proefstation is de bevolking van kleine landbouwers, die niet zijn ingesteld op het leven van microorganismen en op de invloed van virusziekten en wier gedachten veelal gaan in de richting van bovennatuurlijke oorzaken, er niet toe te bewegen de aangetaste, als infectiebron werkende maar nog vruchtdragende bomen te vernietigen.

Door landbouwonderwijs en de hierop steunende dienst van de landbouwvoorlichting moet worden getracht om, naast het verkrijgen van een verhoogde en meer doelmatige productie, de kleine landbouw in Suriname meer weerbaar te maken tegen optredende calamiteiten.

Men zou zich kunnen voorstellen temidden van vestigingen van klein-landbouwers cursussen te doen geven door ambtenaren van het Departement van Landbouw te Paramaribo. Naar de mening van onze commissie verdient het echter de voorkeur dit te doen plaats hebben door Hoofden, onderwijzers en onderwijzeressen van ter plaatse gevestigde scholen, in het bezit

van de acte landbouwkunde. Zij hebben opvoedkunde en methodiek gestudeerd en beschikken over ervaring in het geven van onderwijs; zij kennen veelal de leerlingen van af de lagere school en tevens hun huiselijke omstandigheden. Zij kunnen beoordeelen wat de leerlingen krachtens het onderwijs op de lagere school wel weten en wat zij niet zullen weten. Een en ander is gebleken van bijzondere betekenis te zijn. Het is het in Nederland gevolgde stelsel en eveneens het stelsel, waartoe men in Indonesië is gekomen. De landbouwonderwijzers worden bijna altijd de vraagbaak voor de ter plaatse wonende landbouwbevolking en tevens de stuwkracht op de weg naar geleidelijke verbetering en vooruitgang.

Het zou onjuist zijn uit het vorenstaande af te leiden, dat onze commissie bij de organisatie van het landbouwonderwijs uitsluitend het oog zou willen richten op het opgroeiende geslacht, op de jongeren, die de lagere school nog slechts enkele jaren geleden hebben verlaten. Integendeel, wij zouden, evenals dit van af den beginne werd geregeld in Nederland en in Indonesië, tegelijk besprekingen, korte cursussen, voordrachten, demonstraties e.d. willen organiseren voor ouderen, voor gevestigde landbouwers. De ervaring heeft geleerd dat dit ook aan de houding van de landbouwende bevolking tegenover het landbouwonderwijs zeer ten goede komt en hiermee aan het aantal deelnemers op de cursussen voor jongeren.

Wij zouden dus willen voorstellen aan te vangen met een cursus te openen voor de opleiding van Hoofden van scholen en onderwijzers voor de acte landbouwkunde. De eisen, welke in Nederland bij het examen worden gesteld, zijn vrij zwaar. Het is destijds evenwel gebleken, dat in Suriname zonder bedenking ongeveer eenzelfde maatstaf kan worden aangelegd. Zoals hierboven bereids werd opgemerkt moet men zich in de eerste jaren niet laten ontmoedigen. Als sommige ouders er b.v. over teleurgesteld zijn, dat de eerste landbouw cursus geen oplossing heeft gebracht voor de moeilijkheid van een met landbouwproducten overvoerde markt te Paramaribo, en daarom hun zoons verder maar thuis willen houden, ga men toch met de arbeid voort. In Nederland hebben we hetzelfde ondervonden. De in 1896 te Schagen, Prov. Nd. Holland, gestichte Rijkslandbouwwinterschool (dit type heeft 2 leerjaren) telde b.v. gedurende de cursus 1900-1901 elf leerling in de 2e klasse en vijf in de eerste. Na het eindexamen in 1901 verlieten de 11 leerlingen, als zijnde geslaagd, de

school, terwijl bij het overgangsexamen van de 5 leerlingen 1 werd afgewezen. Deze kwam niet op de school terug. Dientengevolge telde tijdens de cursus 1901-1902 de 2e klasse 4 leerlingen. Voor de 1e klasse had zich niemand aangemeld. Iets dergelijks zagen we aan verschillende andere scholen. Maar aan het Ministerie van Landbouw te 's-Gravenhage zaten personen, die onze boerenbevolking goed kenden. "Geen sluiting van de school, maar de arbeid voortzetten. Dit onderwijs moet groeien. De bevolking moet zich vertrouwd gaan gevoelen met de school en haar leraren!" Zo was het besluit. Het aantal leerlingen nam toe en het duurde niet zo vele jaren, dat de school te Schagen haar klassen moest gaan splitsen, en herhaaldelijk kon zij alle voor het toelatingsexamen geslaagde jongelieden niet plaatsen. Thans heeft de Prov. Nl.Holland naast de talrijke cursussen op de dorpen 6 van dergelijke scholen en 19 Lagere Land- en Tuinbouwscholen, het merendeel met gesplitste klassen.

Ook in Indonesië heeft men bij de organisatie van het Landbouwonderwijs gedurende de eerste jaren veel vooroordeel, twijfel en aarzeling moeten overwinnen en het hoofd moeten bieden aan teleurstellingen en tegenslagen. Maar ook daar werd de weg gevonden en heeft men het vertrouwen der bevolking in het nieuwe werk, ten hare behoefte ondernomen, weten te winnen.

Het lijkt ons weliswaar wenselijk er op de landbouw cursussen in Suriname naar te streven de leerlingen zoveel mogelijk inzicht te geven in de theoretische grondslagen van het landbouwbedrijf, maar we zouden er niettemin op willen aandringen om zeer eenvoudig te beginnen, daarbij telkens aansluiting zoekende bij de werkzaamheden in het bedrijf. Zo mogelijk kan men later altijd gemakkelijk iets dieper op de leerstof ingaan.

Wij zouden willen aanbevelen om jaarlijks een toelage te verstrekken voor het bezit van de landbouwacte, op voorwaarde, dat de bezitter zich, buitengewone omstandigheden voorbehouden, beschikbaar stelt voor het geven van onderwijs aan een eventuele cursus ter plaatse of in de naaste omgeving. Aangezien tal van onderwijzers er blijkbaar naar streven van de districten naar de stad te worden overgeplaatst zouden wij tevens willen aanbevelen deze toelage voor de districten aanzienlijk hoger te stellen. Welke bedragen hiervoor in redelijkheid waren te bepalen zou te Paramaribo dienen te worden

beoordeeld. Men kan zich ook voorstellen, dat onderwijzers, in het bezit van de acte landbouwkunde, worden los gemaakt van het gewoon lager onderwijs en uitsluitend belast met het geven van landbouwcursussen. Aan de hand van het Nederlandse stelsel, d.w.z. de inschakeling van onderwijzers bij de organisatie van het lager land- en tuinbouwonderwijs, heeft Duitsland tussen 1930 en 1940 een dergelijk plan ontworpen. Onderwijzers, afkomstig uit een landbouwersmilieu en overigens voor het gestelde doel geschikt geoordeeld, zouden ontheven worden van hun taak aan de gewone dagschool en opgeleid voor een acte landbouwkunde. Daarna zouden zij dan uitsluitend worden belast met onderwijs aan landbouwcursussen en, voorzover hun tijd het toelaat, met landbouwvoorlichting. Zij zouden op deze wijze het onderwijs aan enige landbouwcursussen tegelijk kunnen verzorgen. Tot uitvoering kwam dit plan niet. In Nederland heeft men iets dergelijks reeds tal van jaren geleden overwogen, en verworpen. Aan het Ministerie van Landbouw te Den Haag acht men het bezit der acten land- en tuinbouwkunde van grote betekenis voor het onderwijs aan de lagere scholen. Zonder hieraan landbouwenderricht te geven wordt het gewoon lager onderwijs op het platteland daardoor meer op de land- en tuinbouw gericht, hetgeen bij de leerlingen de belangstelling zeer doet toenemen en de liefde voor het boerenbedrijf ontwikkelt. Het komt ons voor, dat ook voor Suriname het Nederlandse stelsel de voorkeur verdient en dat er bovendien geen behoefte zal bestaan aan een regeling als destijds in Duitsland ontworpen. Landbouwonderwijs en landbouwvoorlichting zijn zeer verwant. De voorlichting kan pas dan geheel tot haar recht komen als zij kan steunen op landbouwonderwijs. Zonder onderwijs zijn de resultaten der voorlichting veelal teleurstellend. Wijst de eeuwenoude ervaring van Zending en Missie, die in de eerste plaats streven naar de stichting van scholen, niet in dezelfde richting? Het komt ons voor, dat in Suriname de landbouwvoorlichting moet worden verzorgd door ambtenaren van het Departement van Landbouw, die vertrouwen weten te wekken bij de landbouwende bevolking en de taal van deze beheersen.

Wij zouden hierbij ten slotte nog op het volgende willen wijzen. Zwitserland b.v. bezit geen afzonderlijke landbouwvoorlichtingsdienst; deze taak is daar opgedragen aan de landbouwscholen. Nederland daarentegen heeft naast een uitge-

breide organisatie van het landbouwonderwijs tevens een landbouwvoorlichtingsdienst, die zich gedurende de laatste jaren sterk heeft uitgebreid door toevoeging van talrijke assistenten (meestal oud-leerlingen van middelbare landbouwscholen) aan de verschillende Consulente[n], die in de provincies met de leiding zijn belast.

In Suriname zal naar onze mening een afzonderlijke landbouwvoorlichtingsdienst nodig zijn. Bij het systeem, als gedurende de laatste jaren in Nederland opgebouwd, loopt men het gevaar, dat de vele ambtenaren van de voorlichtingsdienst de landbouwonderwijzers terug dringen van hun werkzaamheden buiten de school, hetgeen hun maatschappelijke positie ter plaatse zeer zou benadelen, terwijl het door hen aan de landbouw-cursussen gegeven onderwijs hiervan tevens de terugslag zou ondervinden. De dienst van de landbouwvoorlichting in Suriname ware daarom naar de mening onzer commissie zódanig te regelen, dat het prachtige werk, dat landbouwonderwijzers onder de landbouwbevolking ter plaatse kunnen verrichten, niet wordt geschaad.

Het is onze commissie bekend, dat het Departement van Landbouw te Paramaribo zijn bijzondere aandacht wijdt aan een organisatie van het Landbouwonderwijs. Zij zou zich er in hoge mate over verheugen als het mocht gelukken ten deze spoedig tot een goede regeling te geraken.

Suriname is op dit gebied te lange tijd achter gebleven.

's-Gravenhage, Januari 1950.

De Landbouwkundige Adviescommissie van de Eswin,

Dr. D.S.Huizinga, voorzitter.
Dr. J.J.Swart, secretaris.